

Nr 200.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken;
given Stockholms slott den 12 april 1940.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g

till

L a g**om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken.**

Härigenom förordnas, att 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

3 KAP.**6 §.**

Är trolovad dödligt sjuk eller kallas mannen till uppbrott mot fienden, eller föreligger eljest allvarlig fara, att vigsel ej kan komma till stånd, om lysning skall avvaktas, må äktenskapet ingås, utan att lysning föregått.

4 KAP.**7 §.**

Vilja de — — — motsvarande tillämpning.

Är någon av de trolovade kyrkobokförd i svensk församling, vars böcker föras av vigselförrättaren, skall denne, sedan vigsel skett, ombesörja, att kungörelse om vigseln varder nästa söndag i kyrkan uppläst med angivande av bägges fullständiga namn jämte yrke och hemvist.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Quensel, anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om *vidgad möjlighet till vigsel utan föregående lysning*.

Föredraganden anför:

I skrivelse den 1 april 1940 (nr 120) har riksdagen hemställt, att Kungl. Maj:t ville framlägga förslag till sådan ändring i giftermålsbalken, att trolovade beredes vidgad rätt att erhålla vigsel utan att lysning föregått.

Enligt 3 kap. 1 § giftermålsbalken skall lysning äga rum i den svenska församling, där kvinnan är kyrkobokförd, eller, om hon varken är eller bör vara kyrkobokförd i sådan församling, där hon vistas. Menar någon, att hinder mot äktenskapet möter, skall han enligt 4 § i nämnda kap. anmäla och styrka det hos den präst som för kyrkoböckerna i den församling, där lysning skall äga rum. I 6 § stadgas, att äktenskap må ingås utan föregående lysning, om trolovad är dödligt sjuk eller mannen kallas till uppbrott mot fienden.

I motion vid riksdagen innevarande år har hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring av 3 kap. 6 § giftermålsbalken, att däri uttryckligen stadgas att äktenskap må ingås utan lysning, om mannen inkallas till militärtjänstgöring vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap. Med anledning av motionen inhämtade första lagutskottet, dit motionen hänvisats, yttranden från ärkebiskopen, biskoparna i Lunds, Göteborgs, Härnösands och Luleå stift samt borgmästaren i Stockholm, varjämte till utskottet inkom yttrande från Allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse. Yttrandena finnas fogade vid utskottets utlåtande i ärendet (nr 16).

I utlåtandet har utskottet för egen del anfört följande:

Sedan hösten 1939 ha inkallelser ägt rum till tjänstgöring vid krigsmakten jämlikt § 28 mom. 1 och § 36 mom. 2 värnpliktslagen i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. För åtskilliga av de sålunda inkallade har frågan om äktenskaps ingående hastigt aktualiserats och därvid har spörsmålet om tolkningen av 3 kap. 6 § giftermålsbalken uppkommit. Enligt i motionen åberopat uttalande av presidenten Eke-

berg får nyssnämnda stadgande i viss utsträckning anses tillämpligt även då mannen i ett utrikespolitiskt läge sådant som det nu rådande inkallas till militärtjänstgöring i anledning av anbefald förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering; vigsel bör nämligen då få äga rum utan att lysning föregått, om i det särskilda fallet det framstår såsom ovisst huruvida vigsel kan komma till stånd före en allvarlig tillspetsning av läget, därest lysning måste avvaktas.

Emellertid kunna under de nu rådande utomordentliga förhållandena även andra omständigheter än inkallelse till militärtjänstgöring förorsaka, att det av lysningsförfarandet framkallade uppskovet med vigsel medför väsentliga olägenheter för kontrahenterna. Sålunda ligger det nära till hands att göra en jämförelse med de personer som begivit sig till Finland för att inträda i den svenska frivilligkåren eller för att tjänstgöra vid sjukvård eller såsom civilarbetare. De omständigheter under vilka handelsflottans män sedan krigsutbrottet fullgöra sina uppgifter ha visat sig innebära betydande risk för deras liv, varför även för sjöfolkets del bärande skäl ofta torde kunna förebibras för vigsel utan förutgången lysning. Därest lagen om tjänsteplikt sättes i tillämpning, kunna även fall uppkomma som i förevarande hänseende torde böra jämföras med inkallelse till militärtjänstgöring.

Man synes näppeligen kunna i alla de nu berörda fallen komma till en befogenhet för vigselförrättaren att viga utan föregående lysning enbart genom att lita till vad som genom tolkning kan bringas in under nuvarande lydelsen av 3 kap. 6 § giftermålsbalken, vilken paragraf — bortsett från dödlig sjukdom — endast talar om det fallet att »mannen kallas till uppbrott mot fienden». Vissa av de anförda fallen förete kanske snarare släktskap med ett i äldre rätt förekommande undantag »att mannen för annat rikets ärende utskickad varder», vilket undantag blivit borttaget vid tillkomsten av 1915 års lag om äktenskaps ingående och upplösning. Det gemensamma draget ligger däri, att det är fråga om en pliktuppfyllelse i det allmänna intresse, vilken innebär fara att vigsel ej kan komma till stånd, därest lysning skall avvaktas.

Redan när det gällt krigsvigsel för personer som inkallats till militärtjänstgöring synes tolkningen av 3 kap. 6 § giftermålsbalken ha vållat svårigheter i praktiken. Dessa svårigheter kunna icke anses helt undanröjda genom nyss berörda auktoritativa uttalande. Beträffande andra kategorier torde möjligheterna att föra dem under denna paragraf vara mycket begränsade eller helt uteslutna. Man lär nämligen icke kunna bortse från det förhållandet, att paragrafen är avfattad med tanke på det militära försvaret. Den nutida krigsföringens beskaffenhet har emellertid medfört, att även civil tjänst kan vara förenad med allvarlig fara samtidigt som den är av väsentlig vikt för det allmänna. Med hänsyn härtill finner utskottet, att möjligheterna att erhålla vigsel utan föregående lysning böra utvidgas. Ehuru en sådan lagändring föranletts av och främst torde böra taga sikte på särskilda av krig förorsakade utomordentliga förhållanden, kan det möjligen finnas lämpligt att den ges en vidare omfattning.

Med beaktande av nu angivna synpunkter har utskottet haft under övervägande, huruvida icke 3 kap. 6 § giftermålsbalken borde givas det innehåll, att då trolövd är dödligt sjuk, eller mannen kallas till uppbrott mot fienden, eller eljest allvarlig fara föreligger att vigsel ej kan komma till stånd om lysning skall avvaktas, äktenskapet må ingås utan att lysning föregått.

Därest ändring vidtages i nämnda paragraf synes böra övervägas, att i 4 kap. 7 § giftermålsbalken införes stadgande därom, att om någon av de trolövdade är kyrkobokförd i svensk församling, vars böcker föras av vigselförrättaren, denne skall ombesörja att kungörelse om vigseln varder

nästa söndag i kyrkan uppläst med angivande av bägges fullständiga namn jämte yrke och hemvist. Därigenom skulle bl. a. tillgodoses intresset av att ingångna äktenskap bliva bekantgjorda, och olägenheterna av lysningens bortfallande skulle i någon mån undanröjas.

Det torde lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att verkställa den närmare utredning som kan finnas erforderlig samt att därefter för riksdagen framlägga förslag i ämnet. Sådant förslag synes med hänsyn till nu rådande utomordentliga förhållanden böra framläggas redan för innevarande riksdag.

Efter hemställan av utskottet beslöt riksdagen avlåta förenämnda skrivelse.

Av det anförda framgår, att enligt 3 kap. 6 § giftermålsbalken vigsel må äga rum utan att lysning föregått allenast såframt trolovad är dödligt sjuk eller mannen kallas till uppbrott mot fienden.

Departement-
chefen.

Det torde vara obestriddigt, att den möjlighet att erhålla vigsel utan lysning som lagen sålunda erbjuder visat sig vara alltför snävt begränsad. Första lagutskottet har bland annat erinrat om dem som begivit sig till Finland för att inträda i den svenska frivilligkåren eller för att tjänstgöra vid sjukvård eller såsom civilarbetare samt om de risker som under rådande förhållanden äro förenade med tjänstgöringen vid handelsflottan. Med hänsyn till sådana fall borde en ändring av lagrummet vidtagas. Ett tillägg till detta har av utskottet ansetts önskvärt även med hänsyn till den osäkerhet som yppats angående tolkningen av den nuvarande bestämmelsen om rätt att erhålla vigsel utan lysning, när trolovad kallas till uppbrott mot fienden. Utskottet har fördenskull ifrågasatt, huruvida icke paragrafen bör ändras så, att däri angives att äktenskap må ingås utan föregående lysning, utom i de fall som nu äro medgivna, därest eljest allvarlig fara föreligger att vigsel ej kan komma till stånd, om lysning skall avvaktas.

Det av utskottet förordade tillägget till paragrafen synes lämpligt och torde inbegripa alla fall, då vigsel utan föregående lysning skäligen bör medgivas.

I samband med en ändring av 3 kap. 6 § i denna riktning lärer såsom utskottet jämväl anmärkt böra införas ett tillägg i 4 kap. 7 §. Då trolovade vilja vigas utan föregående lysning, åligger det enligt denna paragraf den som är kyrkobokförd i svensk församling att förete äktenskapsbetyg, såvida ej vigselförrättaren själv för församlingens böcker. Enligt 3 kap. 7 § skall den som utfärdat äktenskapsbetyg ombesörja, att kungörelse därom uppläses i kyrkan. På detta sätt erhåller det tilltänkta äktenskapet publicitet. Om någondera av de trolovade är kyrkobokförd i församling, vars böcker föras av vigselförrättaren, erfordras emellertid icke att äktenskapsbetyg företes för honom, och något kungörande i hans församling äger fördenskull ej rum. Såsom utskottet föreslagit torde för sådant fall vigselförrättaren böra åläggas att ombesörja, att vigseln nästa söndag kungöres i kyrkan.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken.

Kungl. Maj:ts proposition nr 200.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 april 1940.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 10 april 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 april 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Gösta Walin.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 april 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 11 april 1940 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 5 april 1940 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 3 kap. 6 § och 4 kap. 7 § giftermålsbalken*; därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.